

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDAGI RAHBAR XODIMLARINING RAHBARLIK VAZIFALARI

Ibragimova Ruxsora Suratovna

Toshkent shahar 53-son DMTT direktori

Annatsiya: Ushbu maqolada Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va rejalashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalardan sanaladi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rahbarlik va boshqarishning yangi innovatsion usullari to'g'risida fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlar: Rahbar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari, boshqaruv, ta'lim tizimi, metodik boshqarish, innovatsion faoliyat, pedagogik jarayon.

Rahbar — bu, avvalo, odamlarga xizmat qilish mas'uliyati ekanini barcha to'g'ri tushunib olmog'i zarur bo'lgan shaxs. Rahbar degani hammadan ko'proq ishlab, fuqarolar saodati va yurti ravnaqi uchun yelib yuguradigan fidoiy inson bo'lishi kerak. Shuningdek, rahbarning teran tafakkuri va keng dunyoqarashi, zamon talabiga javob beradigan, pedagogika, psixologiya, boshqaruv ilmidan xabardorligi, ijodiy fazilat va xislatlarga, iymon-e'tiqodga, muomala madaniyatiga ega, ijtimoiy faol, tashkilotchi va tadbirkorligi u boshqarayotgan ta'lim tashkilotining kelgusidagi samarali faoliyatini belgilaydi.

Maktabgacha ta'lim vazifalari -Maktabgacha ta'lim o'z navbatida quyidagi vazifalarni ko'zda tutgan holda ish olib boradi: bolalarning hayotini muhofaza qilish va sog'lig'ini mustahkamlash; bola shaxsi asoslarini shakllantirish, uning bilimga qiziqishlarini rivojlantirish; bolaning intellektual, shaxsiy va jismoniy rivojlanishini ta'minlash; bolaning rivojlanishidagi nuqsonlarni zarur tarzda tuzatish; bolalarni milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish; bolalarni maktabda o'qishga tayyorlash.

Respublika ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar muvaffaqiyatini ta'minlash maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib borayotgan direktorlarning ma'naviy qiyofasi hamda kasbiy mahoratlariga ham bog'liqdir. Hozirga qadar maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagogining kasbiy faoliyati pedagog va psixologlarning tadqiqot predmeti bo'lib qolmoqda. Tadqiqotlar natijalari maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachi-pedagogining o'ziga xosliklari, yaratuvchanlik, insonparvarlik, ijodiylik, jamoada ishlay olishi kabilarda yorqin namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bola shaxsining rivojlanishida tayanch vazifani direktorning qo'yilgan talablarga qanchalik darajada javob bera olishi belgilaydi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori, eng avvalo, bolaning kelajagi, taqdiri uchun yuksak mas'uliyatni to'la anglab yetishi lozim. Faqatgina maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishini muhim qadriyat ekanligini tushunibgina qolmasdan, balki bolaning rivojlanish qonuniyatlariga doir bilimlarni ham egallab borishi lozim. Ana shunday qonuniyatlardan biri bolaning jismoniy va psixik rivojlanishining uni o'rab turgan atrof-muhit bilan bog'liqligidir.

Boshqaruvning uch xil vositalari bo'lib,

➤ Birinchisi- tashkilot, boshqaruv ierarxiyasidir, Bu yerda asosiy vosita — bu odamga yuqoridan ta'sir qilish (faoliyatni rag'batlantirish, rejalashtirish, tashkil etish va nazorat qilish, shuningdek taqsimlashning asosiy funksiyalaridan foydalanish) bo'ylik va boshqalar.).

➤ Ikkinchisi — boshqaruv madaniyati, bularga jamiyat, tashkilot, odamlar guruhi tomonidan ishlab chiqilgan va tan olingan qadriyatlar, ijtimoiy normalar, munosabatlar, xatti harakatlar majmui.

➤ Uchinchi esa – bozor, bozor munosabatlari, bular. mahsulot va xizmatlarni sotish va sotib olishga, sotuvchi va xaridor manfaatlari balansiga asoslangan boshqaruvdir.

Har bir rahbar quyidagilarga amal qilishi kerak:

✚ Maktabgacha ta'lim esa o'z navbatida quyidagi vazifalarni ko'zda tutgan holda ish olib boradi:

- ✚ Bolalarning hayotini muhofaza qilish va sog'lig'ini mustahkamlash;
- ✚ Bola shaxsi asoslarini shakllantirish, uning bilimga qiziqishlarini rivojlantirish;
- ✚ Bolaning intellektual, shaxsiy va jismoniy rivojlanishini ta'minlash;
- ✚ Bolaning rivojlanishidagi nuqsonlarni zarur tarzda tuzatish;
- ✚ Bolalarni milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish;
- ✚ Bolalarni maktabda o'qishga tayyorlash.

Hozirgi sharoitda maktabgacha ta'lim tizimi rahbarlari, mutaxassislarining samarali faoliyat yuritishlari uchun boshqaruvni va ushbu idoralar xodimlari mehnatini tashkil etishning ilmiy asoslarini bilish g'oyat muhimdir.

Shu o'rinda yana bir karra rahbarlik mas'uliyati haqida to'xtalib o'tishga to'g'ri keladi. Chunki bugun islohotning qay darajada amalga oshishi rahbarlarning dunyoqarashiga, halol va pok, tadbirkor va tashabbuskor bo'lishiga bog'liqdir.

Ta'lim tashkilotlari direktorlarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligi bu ularning ilmiy-nazariy, psixologik-pedagogik, ilmiy-metodik tayyorgarligi, g'oyaviy-siyosiy va ma'naviy-axloqiy yetukligidan iborat. Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy qismlari bir-birini to'ldiradi, o'zaro uzviy ravishda shakllanib, rivojlanadi, rahbarning mazkur tarkibiy qismlar bo'yicha egallagan bilim, ko'nikma va malakalari pedagogik faoliyatda qo'llaniladi. Shu sababli MTT direktorlarining ilmiy-metodik tayyorgarligi kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy qismlari ichida asosiy o'rinni egallaydi. Amaldagi me'yoriy hujjatlarda belgilangan ta'lim sohasidagi davlat siyosatining tamoyillaridan kelib chiqqan holda ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etish va uni takomillashtirish hamda rahbarlik faoliyatini rivojlantirish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Hozirgi tez o'zgarayotgan bir davrda MTT boshqaruv kadrlari har tomonlama intellektual salohiyatli, o'z faoliyatiga jiddiy qaraydigan, har bir bajarayotgan vazifasiga ijodiy yondashadigan rahbar sifatida faoliyat olib borishini davrning o'zi taqozo etmoqda. Chunki, rahbarning teran tafakkuri va keng dunyoqarashi, zamon talabiga javob beradigan, pedagogika, psixologiya, boshqaruv ilmidan xabardorligi, ijodiy fazilat va xislatlarga, iymon-e'tiqodga, muomala madaniyatiga ega, ijtimoiy faol, tashkilotchi va tadbirkorligi u boshqarayotgan ta'lim tashkilotining kelgusidagi samarali faoliyatini belgilaydi.

Rahbarlik sifatlari-Hozirgi sharoitda maktabgacha ta'lim tizimi rahbarlari, mutaxassislarining samarali faoliyat yuritishlari uchun boshqaruvni va ushbu idoralar xodimlari mehnatini tashkil etishning ilmiy asoslarini bilish g'oyat muhimdir. Bugun islohotning qay darajada amalga oshishi rahbarlarning dunyoqarashiga, halol va pok, tadbirkor va tashabbuskor bo'lishiga bog'liqdir. Rahbarlik – lavozim, mansab emas, avvalo, odamlarga xizmat qilish mas'uliyat ekanini barcha to'g'ri tushunib olmog'i zarur. Rahbar degani hammadan ko'proq ishlab, fuqarolar saodati va yurti ravnaqi uchun yelib yuguradigan fidoiy inson bo'lishi kerak.

Maktabgacha ta'limning asosiy vazifalarini bajarish-Har bir rahbar bolalarning hayotini muhofaza qilish va sog'lig'ini mustahkamlashga amal qilishi kerak. Shuningdek, bola shaxsi asoslarini shakllantirish, uning bilimga qiziqishlarini rivojlantirish, bolaning intellektual, shaxsiy va jismoniy rivojlanishini ta'minlash, bolaning rivojlanishidagi nuqsonlarni zarur tarzda tuzatish,

bolalarni milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish, bolalarni maktabda o'qishga tayyorlash kabi vazifalarni bajaradi.

Pedagogik adabiyotlarda ta'lim tashkilotlarini boshqarish ancha to'liq va aniq belgilab berilgan va tavsiflangan. Maktabgacha ta'limga kelsak, biz uni bir qismi deb hisoblaymiz mumkin. Demak, boshqaruv fanining barcha asosiy qoidalari, pedagogik menejment jumladan maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish uchun ham qo'llaniladi. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tizimining rivojlanish tarixining xususiyatlari va ko'p qirraliligi, ichki fazilatlar va xususiyatlarini ham maksimal darajada hisobga olish muhimdir. "Natijaga asoslangan boshqaruv" tushunchasining o'zi tashkilotning barcha a'zolari tomonidan belgilangan va kelishilgan natijalarga erishadigan boshqaruv va rivojlanish tizimi sifatida belgilanishi mumkin. Har bir rahbar o'z maktabgacha ta'lim tashkilotini rivojlantirishning asosiy maqsadlarini belgilab, pedagogik jamoa bilan birgalikda butun pedagogik jarayonni tashkil qiladi, ya'ni u doimiy ravishda olingan natijalarni rejalashtirilgan natijalar bilan taqqoslaydi. Bu vaziyat bo'yicha aniq natijalar uchun tezkor qarorlar qabul qilishni talab qiladi. Natijaga asoslangan boshqaruv, dastlab jamoaga maqsadga erishish uchun barcha resurslar bilan ta'minlangan haqiqiy berilgan deb taxmin qilinadi. Bunday resurslarga odamlar, vaqt, moliya, moddiy-texnika bazasi, texnologiyalar, usullar va boshqalar kiradi.

Xulosa qilib aytganda, boshqaruvchi va boshqariluvchi o'rtasidagi o'zaro hurmat, samimiy munosabatlar ta'lim samaradorligini oshirishda muhim o'rin egallaydi. Islohotlarning muvaffaqiyati rahbarlarning ma'naviy qiyofasi, kasbiy mahorati, dunyoqarashi, halolligi, tadbirkorligi va tashabbuskorligiga bog'liq. Rahbarlik lavozim emas, balki odamlarga xizmat qilish mas'uliyatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 10 iyundagi PQ-5144-son qarori.
2. F.R.Qodirova, Sh.Q.Toshpo'latova, N.M.Kayumova, M.N.A'zamova Maktabgacha pedagogika T-"Ma'naviyat" 2018y.
3. Tretyakov P.I. "Maktabgacha ta'lim muassasasi: natijalarga ko'ra pedagogik jarayonni boshqarish", M., UTs "Perspektiva", 2010y.
4. Raxmatullaeva, P. M., & Mahkamova, M. A. (2022). Yoshlar ta'lim sifatini oshirishda motivatsiyaning o'rni yoxud ulkan maqsadlar sari dastlabki qadam. Central Asian Research Journal
5. Karimova N.Q "Maktabgacha ta'lim muassasalari boshqaruvining dolzarb muammolari"3-4B(2021)
6. Valiyeva F.R., Sharipova G.N. Innovative technologies in improving the management of preschool educational organizations//International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI:10.9756/INTJECSE/V14I5.94 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 05 2022
7. Abdullayeva N.Sh. Leader competency and its specific characteristics in managing the school education system// American Journal Of Social Sciences And Humanity Research eISSN:2771-2141Pages:152-158|Crossref DOI:https://doi.org/10.37547/ajsshr/Volume04Issue02-23 Published Date: 2024-02-29http://theusajournals.com/index.php/ajsshr/article/view/2548
8. Abdullayeva N.Sh. Improving the preschool education system on the basis of cluster technologies// Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation, B. 36872-36886 2021 y